

УДК 658.8:339.13.07 (043.5)

Ковінько О.М.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу та реклами
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету***Довгань А.О.***здобувач
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету***Шевчук Л.О.***здобувач
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ВИРОБНИКІВ ЦУКРУ НА МІЖНАРОДНИХ РИНКАХ

CURRENT STATE AND TRENDS OF DEVELOPMENT OF MARKETING ACTIVITY OF UKRAINIAN PRODUCERS OF SUGAR IN INTERNATIONAL MARKETS

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено ринок цукру в Україні, розглянуто можливість виходу українських виробників цукру на міжнародні ринки. Проаналізовано стан виробництва, експортно-імпортних операцій за цією групою товарів, вивчено перспективи розвитку даного напрямку продовольства та майбутнього його розширення. В процесі дослідження подано характеристику ринку цукру в Україні. Вивчено передумови активізації міжнародної діяльності вітчизняних виробників цукру. Оцінено сучасний стан та тенденції розвитку маркетингової діяльності вітчизняних виробників цукру на внутрішньому та міжнародних ринках. Розроблено пропозиції щодо формування ринкового портфеля як орієнтиру для прийняття маркетингових рішень щодо виходу вітчизняних виробників цукру на міжнародні ринки.

Ключові слова: експорт, імпорт, ринок цукру, маркетингове дослідження, виробництво цукру.

АННОТАЦИЯ

В статье исследован рынок сахара в Украине, рассмотрена возможность выхода украинских производителей сахара на международные рынки. Проанализировано состояние производства, экспортно-импортных операций по этой группе товаров, изучены перспективы развития данного направления продовольствия и будущего его расширения. В процессе исследования дана характеристика рынка сахара в Украине. Изучены предпосылки активизации международной деятельности отечественных производителей сахара. Оценено современное состояние и тенденции развития маркетинговой деятельности отечественных производителей сахара на внутреннем и международных рынках. Разработаны предложения по формированию рыночного портфеля как ориентира для принятия маркетинговых решений по выходу отечественных производителей сахара на международные рынки.

Ключевые слова: экспорт, импорт, рынок сахара, маркетинговое исследование, производство сахара.

ANNOTATION

The article investigates the sugar market in Ukraine, considers the possibility of Ukrainian sugar producers to enter international markets. The state of production, export-import operations for this group of goods, the prospects of development of this direction of food and the future of its expansion are analyzed. In the course of the research, the characteristics of the sugar market in Ukraine are presented. The preconditions of activation of international activity of domestic producers of sugar are studied. The current

state and trends of development of marketing activities of domestic sugar producers on the domestic and international markets are assessed. Proposals on the formation of a market portfolio as a benchmark for making marketing decisions regarding the output of domestic sugar producers to international markets have been developed.

Keywords: export, import, sugar market, marketing research, sugar production.

Постановка проблеми. Так як внутрішній ринок України вимагає всього лише 1 450 000 тон цукру, виникає необхідність в реалізації залишків. Тому наші цукровари активно працюють над розвитком поставок продукції за кордон. У минулому році було експортовано рекордну, за весь час незалежності України, кількість цукру. Це більш 767 тисяч т, на загальну суму 151 400 000 дол. Ураховуючи запаси цукру на початок маркетингового року, фактичне внутрішнє споживання та експорт, розрахункові залишки цукру оцінено у 1,4 млн т, або на 40% більше, ніж роком раніше. Отже, потрібно збільшувати експорт продукції, шукаючи нові потенційні ринки для збуту цукру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Всебічні дослідження з ринкової трансформації бурякоцукрового комплексу АПК України належать таким дослідникам як, О.М. Варченко, О.С. Заєць, М.Ю. Коденська, О.М. Шпичак. Вивченню перспективних напрямів розвитку предметних галузей міжнародного маркетингу, зокрема міжнародних маркетингових досліджень, присвячені публікації: О. Азарян, О. Каніщенко, Є. Крикавського, С. Маджаро, А. Федорченка, Т. Циганкової, Т. Чаюн та інших. Незважаючи на те, що більшість науковців відзначають необхідність застосування і розвитку міжнародного маркетингу, поза

їхньою увагою залишилися науково-методичні підходи до організації маркетингової діяльності підприємств на міжнародних ринках.

Постановка завдання. Завданням даної статті є маркетингове дослідження стану ринку цукру в Україні. Розроблення пропозиції щодо формування ринкового портфеля як орієнтування для прийняття маркетингових рішень щодо виходу вітчизняних виробників цукру на міжнародні ринки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цукор (КВЕД-2010: Клас 10.81 Виробництво цукру) – солодкий на смак харчовий продукт. Це загальна назва групи простих вуглеводів, які використовуються в повсякденному приготуванні їжі. Ця група складається з моносахаридів і дисахаридів.

За ДСТУ 4623:2006 під поняттям «цукор білий» мається на увазі харчовий продукт, який являє собою очищену і кристалізовану сахарозу у вигляді окремих кристалів (кристалічний цукор) або окремих кусків (пресований цукор), який виробляється промисловим способом з цукрового буряка або цукрової тростини (тростинного цукру-сирцю). Для використання у харчовій галузі сахароза реалізується в таких видах:

- кристалічний цукор (цукор-пісок) – білі зернисті кристали розміром від 0,2 до 2,5 мм;
- сахароза для шампанського – кристали розміром від 1,0 до 2,5 мм;
- пресований (кусковий) цукор виробляють у вигляді окремих кусочків різної форми та розмірів і за асортиментом буває: колодий, швидкорозчинний;
- цукрова пудра – порошок, отриманий шляхом подрібнення кристалічного цукру (гранули розміром не більшим від 0,2 мм) і використовується, зокрема, для глазури.

Основна особливість цукрового ринку – абсолютно ідентичний товар з різної сировини (тростина і буряк). Готовий продукт (білий цукор) містить не більш 0,25% домішок – тобто є хімічно чистою сахарозою. За споживчими властивостями цукор з буряка і тростини ідентичний.

Основна частина цукру в світі (близько 75%) виробляється з тростини. При цьому з кожним роком частка бурякового цукру знижується. Бурякове виробництво зосереджене в Європі, в той час, як основними виробниками тростинного цукру є Бразилія, Індія, Таїланд, Китай. Якщо на початку минулого століття більше половини загальної кількості цукру вироблялося з цукрових буряків, то після Другої світової війни виробництво його з цукрових буряків і цукрової тростини встановилося в співвідношенні 30:70. Останніми роками частка цукру з цукрових буряків знизилася до 25%. Більше всього його виробляють у Європі, менше – у Північній Америці (Канада, США), Азії (Китай, Іран, Японія, Казахстан, Індія, Пакистан, Сирія, Киргизстан) і зовсім небагато –

в Африці (Єгипет, Марокко, Туніс) і Південній Америці (Чилі). У Європейському Союзі найбільшими виробниками цукру з цукрових буряків є Франція і Німеччина. Провідними країнами-виробниками цукру з цукрової тростини є Бразилія, Індія, Таїланд, Китай, Австралія, Мексика, Куба і США. З кінця 80-х років приріст його виробництва відбувається в основному за рахунок цукру з тростини, а з цукрових буряків знизився до рівня близько 35-37 млн. т. (рис. 1) [3].

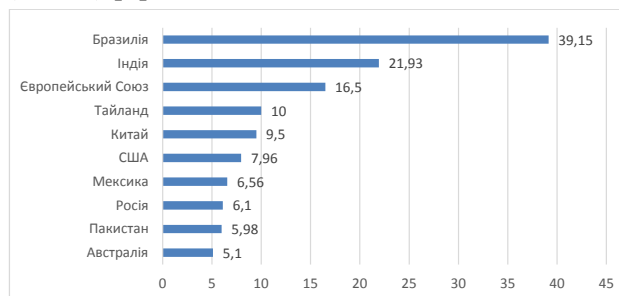

Рис. 1. Структура світового виробництва цукру, 2016-2017 рр. (млн т)

Джерело: складено автором на основі даних [3]

Провідними виробниками цукру з цукрового буряка є ЄС, Російська Федерація, США, Туреччина та Україна (рис. 2).

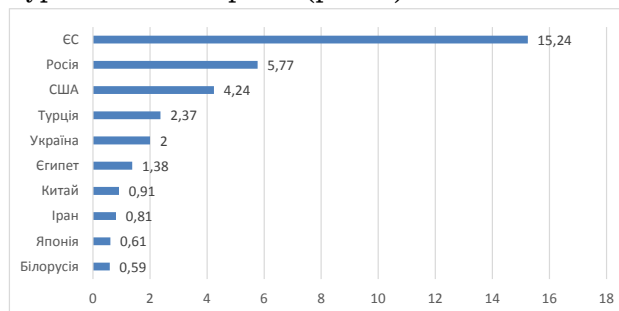

Рис. 2. Структура світового виробництва цукру з цукрового буряка, 2016 р. (млн т)

Джерело: складено автором на основі даних [3]

До розвалу Радянського союзу цукрова галузь була найпотужнішою частиною агропромислового комплексу України. За часів СРСР Україна отримала на баланс 192 заводів з сумарною добовою потужністю переробки – 509,72 тисяч тонн цукрових буряків.

Цукровий коренеплід сіявся на площі 1,4-1,7 мільйонів гектарів, а вироблення цукру досягало 5 мільйонів т, 60% якого відправлялося на експорт. Такі показники дозволяли Україні бути другим в світі виробником буряка для виготовлення цукру після Німеччини [1].

Відзначимо, що на сьогоднішній день ми маємо 46 реально працюючих цукрові заводи. За добу вони переробляють 169, 5 тисяч т коренеплодів [1]. Але це не означає, що в Україні є дефіцит цукру. Зовсім навпаки. Використовуючи сучасні технології для вирощування сільськогосподарських культур, виробники

цукрових буряків отримують урожай, який за обсягом виробництва перевищує той результат, який був п'ять років тому. За п'ять років посівні площі цієї культури в Україні скоротилися майже вп'ятеро, проте врожайність коренеплодів збільшилася вдвічі (табл. 1).

За оперативними даними НАЦУ «Укрцукор», у поточному сезоні 46 заводів виробили 2,14 млн т цукру, що на 6,5% більше, ніж у попередньому маркетинговому році. Таким чином, з урахуванням перехідних залишків загальна пропозиція українського цукру в 2017-2018 маркетинговому періоді складає 2,4 млн т. Внутрішнє споживання у поточному сезоні не перевищить 1,4 млн т. За умови формування безпечних для стабільного функціонування вітчизняного ринку кінцевих залишків цукру (0,3 млн т), експортні можливості оцінюються у 0,7 млн т.

За даними митної статистики, у першій половині сезону фактично експортовано 290 тис. т цукру (в 1,8 рази менше порівняно із вереснем-лютим 2016-2017 рр.). Найбільші обсяги вітчизняного цукру імпортували Шрі-Ланка, Туреччина, країни СНД. Імпорт цукру до Укра-

їни був практично відсутнім. Внутрішнє споживання за 6 місяців 2017-2018 МР оцінено у 0,7 млн т. [5].

Обсяг експорту з 2014 по 2017 роки стабільно збільшувався, це може свідчити про покращення конкурентоспроможності України на міжнародних ринках, про збільшення ринків збуту та хорошу репутацію на міжнародному рівні. Показники імпорту цукру в Україну в 2017 році почали зменшуватись, що є позитивним (табл. 2).

Лідером з виробництва та експорту цукру вже кілька років є вітчизняне підприємство «Астарта-Київ». На другому місці за обсягами зовнішніх поставок знаходиться «Радехівський цукор», а на третій позиції – «Укрпромінвест-Агро». Рейтинг найбільших експортерів за результатами 2017 року виглядає наступним чином (табл. 3).

Протягом трьох останніх років спостерігається тенденція підвищення споживання цукру як в цілому по світу, підвищення склало 4,4%, так і в усіх країнах, крім Бразилії, де скорочення споживання склало 3,2%, з 11 260 тис. т до 10 900 тис. т.

Таблиця 1

Динаміка обсягів виробництва та продажу цукру в Україні

	2014	2015	2016	2017
Обсяг продажу продукції (млн грн)	10641,5	15956,7	18488,7	17907,5
Виробництво (тис т)	2053	1459	1997	-

Джерело: складено автором на основі даних [2]

Таблиця 2

Динаміка експортно-імпортних операцій з цукром в Україні, 2013-2017 рр.

Період	Обсяг експорту (тис. грн)	у % до поперед. року	Обсяг імпорту (тис. грн)	у % до поперед. року
2013	259390,6	76,0	88333,5	105,8
2014	147092,9	56,7	59328,3	67,2
2015	169508,2	115,2	34792,8	58,6
2016	352008,4	207,7	56190,7	161,5
2017	417348,2	118,6	47584,0	84,7

Джерело: складено автором на основі даних [2]

Таблиця 3

Найпотужніші українські експортери цукру, 2017 рік

Назва підприємства	Сукупний обсяг експорту, тис т
Астарта-Київ	216,8
Радехівський цукор	168,6
Укрпромінвест-Агро	101,9
Юкрейніан Шугар Компані	29,2
Теофіпольський цукровий завод	26,1
«Сігнет холдинг»	20,1
ГК «Агроспецсервіс»	14,4
ПСП «Агрофірма» «Світанок»	13,6
ТзОВ «Агро ЛВ Лімітед»	13,6
ПАТ «Іллічівськзовніштранс»	8,7
ТОВ «Транс-Групп»	7,6
МПП Фірма «Ерідон»	6,8
ТОВ «Панда»	6,0

Джерело: складено автором на основі даних [3]

Таблиця 4

Світове споживання цукру, тис. т

№	Країни	2013-2014	2014-2015	2015-2016
1	Індія	26 023	26 500	26 800
2	ЄС	18 500	18 700	18 800
3	Китай	16 445	17 558	17 500
4	Бразилія	11 260	11 400	10 900
5	США	10 722	10 785	10 800
6	Індонезія	5 450	5 400	5 935
7	Росія	5 400	5 700	5 880
8	Пакистан	4 500	4 600	4 700
9	Мексика	4 184	4 638	4 689
10	Египет	2 870	2 900	2 930
11	Інші	61 663	62 033	63 759
	Всього	167 017	170 214	172 693

Джерело: складено автором на основі даних [6]

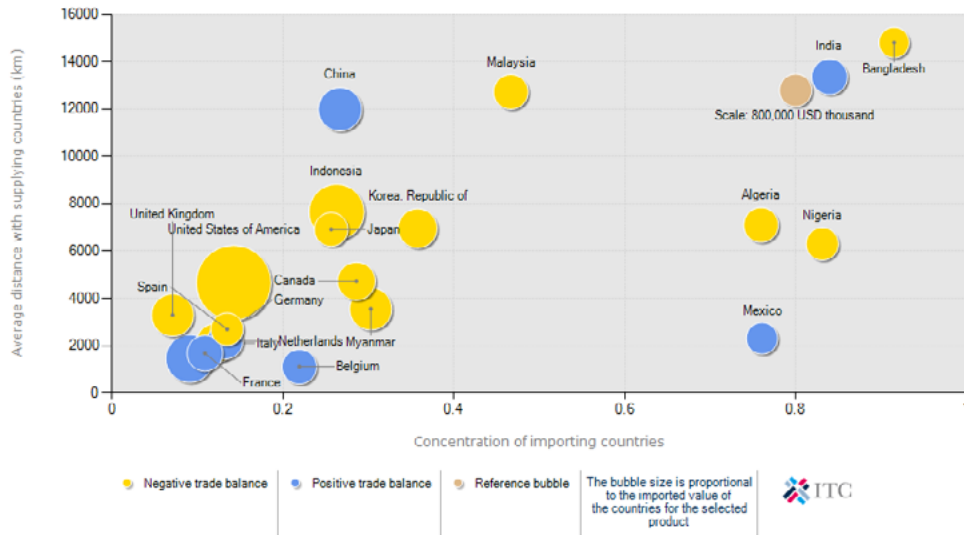

Рис. 4. Концентрація країн-імпортерів та середня відстань з країнами-постачальниками для виробників цукру, 2016 р. [4]

Рис. 5. Імпортери цукру [4]

Основними споживачами цукру є країни з великим населенням, такі як: Індія – 16% від світового споживання, ЄС – 11%, Китай – 10%, Бразилія – 7% і США – 6%.

Україна експортувала свою продукцію практично на всі континенти. Стратегічними напрямками є ринки Азії, Африки, і, звичайно ж, Європи. На сьогоднішній день в ЄС надзвичайно високі митні ставки, в зв'язку з чим в цьому регіоні українські виробники втрачають свою конкурентоспроможність. Торгівля з цими країнами їм економічно не вигідна. Квота на безмитні поставки в Євросоюз становить лише 20 тисяч т. Таким чином Європа захищає свій внутрішній ринок.

Найбільш вигідним рішенням буде запропонувати виходити на ринок, де Україна буде конкурентоспроможною і за якістю, і з точки зору логістики. Азіатські ринки є досить перспективними для вітчизняних виробників, зокрема ринок Китаю, що є одним з найбільших імпортерів цукру в світі. За прогнозами, в 2016-2017 роках внутрішнє споживання цукру в Китаї складе більше 15,4 млн. т., при його виробництві – 9,2 млн т. Отже, існує дефіцит, який можна закрити за рахунок імпорту, що складе 6,2 млн т. Не дивлячись на продаж цукру з державних запасів, Китай буде залишатися найбільшим покупцем цукру в світі, тому Україна має всі шанси заповнити цю перспективну нішу.

Існують певні обмеження прямого виходу на ринок Китаю, оскільки вітчизняному цукру потрібне спеціальне ліцензування, а це складна процедура. Тому, доведеться добре попрацювати над сертифікацією продукції, щоб успішно постачати її на ринок Китаю. Звичайно ринок Китаю є законодавчо врегульований, населення звикло бачити на полицях супермаркетів тростинний цукор, тому доведеться акцентувати увагу споживачів на тому, що Україна виробляє якісний цукор саме з цукрових буряків.

На рисунку 4 ми можемо побачити ринки потенційних партнерів – споживачів українського цукру.

Також перелік країн-імпортерів цукру можемо побачити на рисунку 5. Найбіль-

шими імпортерами є Канада, Китай, Індія та Алжир.

Отже, можна зробити висновок, що ринок цукрової продукції задовольняє потреби українського населення і при цьому є конкурентним. Для України зараз важливо розпочати поставки до азійських країн, адже європейський ринок для неї є певним чином заблокований через основних лідерів, поставка на новий ринок допоможе розширити частку ринку збуту продукції, та зможе принести прибутки. В Україні є всі шанси вийти на провідне місце в постачанні цукру на китайський ринок в цілому. Найбільш вигідним рішенням буде запропонувати виходити на ринок, де Україна буде конкурентоспроможною і за якістю, і з точки зору логістики. Азіатські ринки є досить перспективними для вітчизняних виробників, зокрема ринок Китаю, що є одним з найбільших імпортерів цукру в світі. За прогнозами, в 2016-2017 роках внутрішнє споживання цукру в Китаї складе більше 15,4 млн т, при його виробництві – 9,2 млн т. Існує дефіцит, який буде закрито за рахунок імпорту, що складе 6,2 млн т. Не дивлячись на продаж цукру з державних запасів, Китай буде залишатися найбільшим покупцем цукру в світі, тому Україна має всі шанси заповнити цю перспективну нішу. Для того, щоб відкрити нові сегменти китайського ринку, закріпитися на ньому, потрібна постійна співпраця уряду України з відповідними державними органами Китаю, галузевими асоціаціями.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Національна асоціація цукровиків України «УКРЦУКОР». URL: <http://ukrsugar.com/uk>.
2. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. International Sugar Organization. URL: <https://www.isosugar.org>.
4. International Trade Centre . URL: <http://www.intracen.org>.
5. Latifundist.com Главный сайт об агробизнесе. URL: <https://latifundist.com>.
6. U.S. Department of Agriculture. URL: <https://www.usda.gov>.